

{ koaderno } Iker Barandiaran

Orri horiak

Orpor usaineko egun hauetako batean lankide ohi batekin hondartzan egin dut topo eta bere irakurzaletasuna ezagututa, eskuartean dauzkan liburuez galdetu diot. Aurreikusi bezala, euskal argitaletxe batek kaleratu berri duen euskal idazle bizidun baten euskarazko lanaren berri eman dit. Ez nuen gutxiago espero, eta, gainera, primeran iruditu zait. Ez naiz ni *best seller* zalea, eta, bizkarra ematen diet, egunen batean besterik ezean horiek agertuko direla jakitun. Eta aitortu behar dut eskertzekoa dela euskal ekoizpen berrienari buruzko lehen eskuko informazioa jasotzea, babestu beharko bagenu ere, hainbeste ahazten duguna.

Horra arte ondo. Azken finean hondartzako toalla eta dutxa arteko elkarrizketa kasual bati ezin zaio zuku handirik eskatu. Eta halako batean nik etxeko apaletan irakurri gabe ditudan liburuetatik berreskuratutako “Elkartasun taupadak” erakutsi diot, Ardi Beltzak 1999an kaleratutakoa. Horra bere erantzuna: «Hori aspaldikoa da!», erdi kopetilun. Elkarrizketa ez da askoz gehiago luzatu, norberaren umeak argudio.

Azkenengoa, berriena, freskoena, pil-pilean dagoe-na lehenbailehen kontsumitu eta, batez ere, horren berri emateko joera –eta agian premia– daukagu. Eta ni ere tarteka adi egoten naiz irte-ten denari, baina ez diot inola ere bizkarra ematen iraganean sortu edo kaleratu denari; eta are eta gutxiago liburuei. Uler dezaket diskoen kasuan kantuak zuzenean ikusi eta entzuteko nahiak bultzatzea bat baino gehiago bizi eta aktibo dauden sortzaileei arreta berezia ematera. Baina liburuek oso gutxitan dute iraungitze data. Denbora falta eta aukeraketa- ren ondorioz utz ditzaket apaletan lasai, baina horrek ez du haienganako interesa txikitzen.

Hala gertatu zait orain dela hamasei urte –argitaratu zenean– eskuratu nuen “Elkartasun taupadak” liburuarekin, irakurri gabe nuena eta eskuotan dudana. Idazkera apala badu ere, hainbat lagunek modu erabat autonomoan bestelako baliabiderik gabe baina ilusio erraldoiarekin egindako lorpenak, moduak eta zergatiak azaltzen ditu. Itoitzen Aldeko Solidarioek eta beste batzuek egin zuten antzera, euskal presoen eskubideak aldarrikatzeko eta Espainiar legedia bete zedin eskatzeko protesta ekin-tza sinboliko, erabat baketsu eta ikusgarriak egin zituzten; tartean *giralrilla* Sevillan ospatutako Nazioarteko

Atletismo Txapelketaren irekiera ekitaldian, Olentzero espetxeetara igotzen saiatu zenekoa edota Esteban Esteban Nieto ospitalean “bisitatu” zutenekoa. Testigantzok erakusten digute orain dela hogeitau urte gizarteratuta eta alderdien aldetik konpromiso handiagoa zuen gai batek bere horretan jarraitzen duela, gure bultzada nahikoa ez delako eta alderdiek ez dutelako babestu nahi.

Eta liburu honek balio digu ere, argitaletxeari errepara-tuz, gogoratzeko Ardi Beltza izeneko proiektu informa-tibo bereizgarri bat existitu zela, Espainiako Estatuan pa-rekorik ez zuena eta “Egin” egunkariko *Equipo de Investigación*-eko hainbat kidek, Pepe Reik tartean, sortu zutena; eta Garzonek itxi ostean, “Kale Gorria”-k ordez- katu zuena. Proiektu hauek jaio ziren epaileek gauzatu- tako “Egin”-en itxierak bultzatuta, eta ez dago soberan gogoratzeko “Egin” egunkarian eta izen bereko irratan ar- durak izan zituztenetako batzuek urte ugari egin dituzte- la espetxean proiektu komunikatiboak bultzatzearen. Gainera, batzuek kartzelan jarraitzen dute oraindik.

Aurrera begira bai, beti! Iraganarekin eta nostalgiarekin itsutu ez! Baina izan dezagun presente pasatakoa, hortik ikasi eta perspektiba zabalagoa izan dezagun

Ziur nago gertaera horietatik hogeitau urte eskas pasa ba- dira ere, azken *hype*, tendentzia edo erresistentzia mugi- mendua noiz sortuko den adi daudenetako askok ez di- tuztela gure historiaren iragan hurbileko pasarte horiek ezagutuko. Aurrera begira bai, beti! Iraganarekin eta nos- talgiarekin itsutu ez! Baina izan dezagun presente pixka bat pasatakoa, hortik ere ikasi eta perspektiba zabalagoa izan dezagun.

Zertaz ari ginen? A, bai, lankide ohiaz, literaturaren garrantziaz, eta liburuek guk deskubritzeko esperoan bere baitan gordetzen duten guztiaz. Uda, gainera, ga- rai aproposa da zer garen –gatzez edo izerdiz blai- tuak–, nondik gatozen –gelditzeko parada hartu nahi izaten ez dugun egunerokotasun erotik– eta nora goa- zen –freskatzera edo erlaxatzera– jakiteko. Eta, zerga- tik ez, bada, urtean zehar ziurtasun gehiagorekin za- paltzeko, oinak jartzen ditugun hareia edo lurra apurren bat altxatzea? •

«Sexuaren inguruko arrisku, miseria eta beldurretatik, ezinezkoa da inor heztea»

Sexu hezkuntza me-
rezitako tokia aurki-
tzen ari den hone-
tan, sexualitatea
adin tarte guztietan
landu beharreko zer-
bait dela ulertzen ari garen ga-
raiotan, hutsuneak ere egon ba-
daude oraindik. Arrakalak
hezkuntzan, arrakalak gizartean
eta arrakalak norbanakoen bu-
ruetan, batez ere. Beldurak, lo-
tsak, “zer esango dute” horiek
guztiak...

Bada, ordea, sexualitatearen
inguruko mamu erraldoi hori
izutzeraz datorrenik, zentzuga-
bekeria horiek guztiak irauli eta
normaltasuna bilatzera etorri
denik. «Hobe da malgu izatea,
gogorra hautsi egiten da», dio
kantu batek. Hari horri tiraka
aritu da solasean GAUR8 Gas-
teizko Emaize Sexologia Zentro-
ko kideekin.

«Sexualitatearen inguruko
etengabeko lanketa bat da he-
men defendatzen eta jorratzen
duguna», azaldu du Lurdes Pe-
rez Jimenez Emaizeko sexolo-
goetako batek. «Horrek esan
nahi du sexu heziketa jaiotzatik
bertatik hasten den zerbait be-
zala ulertzen dugula». Jaiotzetik
aurrerako lehen urteetan, hau-
rraren zaintzan dihardutenen
keinu txikienetik hasita egiten
den balorazio handienera, ha-
ren ustetan «guztiak du berebi-
ziko garrantzia».

Egiten dugun guztiak dara-
mala mezu bat bere baitan, ez-
kutuan bada ere. Hori argi dute
Emaizen, eta horri begira saia-
tzen dira hezten. Hezkuntza ez
dadin izan unean unekoa. Hala,
«adin guztietan zehar landu be-
har da, ezinbestez», berresten
du Perezek, irmo. Hezkuntza
hori, beraz, ez dute ulertzen
haur edo nerabeei zuzenduta
soilik ematen den zerbait beza-
la, baizik eta zeharka baita gu-
raso zein irakasleekin ere landu
beharreko irakasgai gisa.

1990. urteko LOGSE legeak
derrigorrezko hezkuntzaren cu-

EMAIZE SEXOLOGIA ZENTROA

SEXU HEZIKETA, BIZITZA GUZTIRAKO IKASGAIA

Maialen Arratibel Garcia

riculumak sexu heziketa bai-
tan har zezan onartu zuen.
Emaizeko langileek salatu izan
dute lanabes gabeziak eta pres-
takuntza ezak nahasmendua
sortu duela ikastetxe askotan,
eta azkenean gaia albora utzi
izan dela. Gaur egungo egoeraz
galdetuta, ez dirudi aurrerapau-
so nabarmenik eman denik.

«Sexuaren inguruko forma-
kuntzak zerbait zeharkakoa be-
har du izan, hau da, eskoletako
irakasgai guztietan lantzen den
zerbait, horietako zenbaitetan
maila txikiagoan bada ere», na-
barmendu du Raul Marcos psi-
kologo eta sexologoak. Emaizen
ulertzen dute eginkizun hori ez
dagokiola arduradun bakar bati,
baizik eta sexu heziketak hez-
kuntza curriculum osoa zipriz-
tindu behar duela. Hala ere,
onartzen duenez, teorian «oso
polita eta eraginkorra» ematen
du, baina, gero, praktikan, ez
omen du horren aplikazio erra-
za. «Matematikako irakasle ba-
tek, esaterako, seguru aski ez du
ikusiko nola egin dezakeen bere
ekarpena, sexualitatearekin lo-
tuta suerta litezkeen arazo edo
zalantzak ez dituelako bere ira-
kasgaiarekin lotu ere egiten. Eta
horrela ia irakasgai guztiekin».

Lourdes Perezek ekintza txi-
kiei ematen die garrantzia. Izan
ere, maiz, ohartu gabe transmi-
titzen ditugu balio heteropa-
triarkalak, matxistak... Hala,
egin edo esaten ditugun horiei
kontu handiz erreparatu behar
zaiera uste du; gazteei hitz egi-
teko moduak, jolasteko erak, el-
kar ukitzekoak, isiltasunak...
guztiak darama mezu inplizitu
bat. «Denok sartzen dugu han-
ka, baina, huts horiek ez daite-
zela izan hausnarketarik gabe-
koak», dio. Izan ere, pentsa
ezinezko eragina dugun agente-
ak gara, eta gugandik hasi behar
da hausnarketa. Zer da haurrari
transmititu nahi dioguna? Eta
helburu horien bueltan, komu-
nitateko partaide guztiak aritu
behar dira elkarlanean, Emaize-
koen arabera.

BELDURRETIK HEZTEN

Marcosek azaldu du orain arte
sexu hezkuntzan landutako
guztia prebentziora begira egon

dela; haurdunaldia, sexu bidez-
ko gaixotasunak, indarkeria, eta
abar. Eduki gehienak beldurre-
tik transmititzen dira, eta ho-
rrek agerian uzten du bestelako
ikuspegi baten beharra. «Sexua-
ri diogun beldurretik ezinezkoa
da inor heztea. Ezin dugu sexu
heziketa egin, sexualitatearen
arrisku eta miserietatik. Eta
gaur artean behintzat, eredu
hori izan da jarraitu izan dena.
Guk askatasuna izaten dugu
edukiak nahi bezala lantzeko
ikasgeletan, baina badirudi ez
baduzu antisorgailuen gaia tra-
tatzen ez zarela zure lana ondo
egiten ari». Perspektiba «zahar-
kitu» horrekin hautsi behar de-
la iritzi dio. «Planteamendu ire-
kia izango duen hezkuntza
sisteman dago etorkizuna».

CURRICULUMA HANKAMOTZ

Ane Ortiz Ballesterosek sexolo-
gia ikasketak egin zituen irakas-
le titulua eskuratu ondoren eta
Emaizen dihardu egun. Bere us-
tez, espainiar Estatuan sexu
hezkuntzari eskaintzen zaion
arreta «lotsagarria» da Europa-
ko beste herrialde batzuekin al-
deratuta. Baikor begiratzen dio,
ordea, Derrigorrezko Eskolaldi-
rako Euskal Curriculumari. Izan
ere, honek beste hezkuntza cu-
riculum batzuek baino lanketa
handiagoa eskaintzen dio se-
xualitatearen adarrari. Bestal-
de, gaineratu du eskola gehie-
nek gaiarekiko ardura
erakusten duten arren, gehiene-
tan ikastetxetik kanpoko profe-
sionalak eramaten dituztela se-
xualitate saioak egiteko. Eta
hori nahikoa ez dela uste dute
Emaizen. Gabezia hori indartu
asmoz eskaintzen zaie forma-
kuntza irakasle, hezitzaile zein
sendiei. Izan ere, ikasgelan tarte
batez sexuaz aritu arren, gazte-
ak nekez barneratuko du ezer
gainontzeko espazioetan ez ba-
du bertan landutakoa errealita-
te gisa ulertzen.

Azpmarratu nahi izan du es-
kola asko daudela oso argi dute-
nak sexu hezkuntza ez dela zer-
bait noizbehinka eta tantaka
eman behar dena. Horregatik
argi dio: «Ezin daiteke orokortu.
Orokorkerietan erortzeak ikas-
tetxe askok urteetan egindako

Emaize zentroko kideak: Lourdes Perez, Ane Ortiz, Inma Ruiz de Lezana eta Raul Marcos. Argazkiak: Raul BOGAJO | ARGAZKI PRESS

lana lausotuko luke-eta». Gainera, ikusten ari dira «azken urteotan jarrerak aldatzen» ari direla, «jendea hasi baita ulertzen pentsaera hertsia ez dakarrela ezer onik».

IKTEN ZURRUNBILOAN

Beste hari mutur bati heldu nahi izan dio Marcosek. Izan ere, gaur egun inor gutxi bizi da teknologia berririk gabe inguruan. Eta uste du ezin zaiola inolaz ere bizitzen ari garen aldaketari «muzin egin». Horregatik, teknologia berrien gaiari eutsi eta «EnREDados» izeneko programa jarri zuten abian, Arabako Aldundiaren laguntzarekin.

Ane Ortiz, Raul Marco eta Ander Lertxundi ibiltzen dira ikastetxez ikastetxe doan programa ibiltaria lantzen. Izan ere, Ortizek uste du, gaur egungo sexu-heziketa ez litzatekeela zen-

«ENREDADOS»

laz jaio zen Internetek giza harremanetan duen eragina aztertu eta lantzea xede duen programa.

Gazte, hezitzaile zein gurasoei zuzendutako tailerrak egiten dituzte, Arabako Aldundiak diruz lagunduta. Nerabeei sareko komunikaziorako eta segurtasunerako tresnak ematea da helburua.

tzuzkoa izango informazioaren eta komunikazioaren teknologia (IKT) albora utzita. «Teknologia berri» izenez ezagutzen ditugunak bitarteko baitira hainbat eta hainbat arlo lantzeko.

Eta erreminta izateaz gain, Internetek harremantzeko espazio berri baten sorrera suposatu du. Sare sozialak dira adibiderik argiena. «Sare sozialetan oso modu jakin eta zehatzetan jokatzeko modu jakin eta horien arabera garatzen ditugu harremanak, ligatzen dugu, seduzitu, eta abar luze bat. Izan ere, belaunaldi berriek bertan egiten dute zaharragoek tabernetan egiten duguna. Tabernako barran ligatzearena ezohikoa bihurtuko da luze gabe [barreak]».

Hari horri tiraka, hezkuntza arloaz gain, ikusten hasi ziren «zenbaterainoko presentzia duen sareak bikotekideen ha-

rremanetan, esaterako». Espazio birtualek «nola antzu dezaket» harreman orekatu bat. Raul Marcosek azaldu digu: «Jabetu ginen geure burua horren inguruan trebatzeko beharraz: zeintzuk diren sare bidezko komunikazioaren gakoak, nola gertatzen diren interakzio horiek, zeintzuk diren arriskuak, zeintzuk abantailak, zeintzuk norbanakoaren ohiturak aldatzeko gaitasunak...» Eta jakin-min horretatik sortu zen arestian aipatutako «EnREDados».

Zenbat aldiz entzuten den teknologia berrien presentziak pertsonen gaineko kontrola nabarmen areagotzen duela. Eta hala, sare sozialen erabilera eta sexualitatea arriskuarekin lotu izan dira maiz... Kontrol hori, ordea, Emaizeko kideen arabera ezin daiteke ekidin. «Oinarritzko jarrerak eta erabilera ohiturak dira sakonean eta ezer baino le-

hen landu behar direnak. Horretan datza hezkuntza». Ane Ortizek nabarmendu du teknologia berriak, oro har, tresna bat baino ez direla. Eta tresnoi, norbanakoen erabilerak ematen die izaera bat edo beste. «Eguneroko bizitzan dugun pentsamolde eta jokatzeko erak areagotu eta bizkortu baino ez dituzte egiten sareetako baldintzek».

Ruiz de Lezanaren irudiko, intimitateak ere merezi du «askotan ematen ez zaion garrantzia». Izan ere, iruditzen zaio egungo gazte askok intimitatea ez dutela aintzat hartzen sarean ibiltzerako orduan, gainontzekoei bizitza pribatuko edozer erakusteari ematen diotela balio erantsia. Interneten intimitatea zaintze hori ere lantzen dute ikasgeletan.

IKTen bidez jasotzen duguna, askotan esaten da ez dela inondik ere errealista. Pornografia,

«Matematikako irakasle batek, esaterako, seguru aski ez du ikusiko nola egin dezakeen bere ekarpena, sexualitatearekin lotuta suerta litezkeen arazo edo zalantzak ez dituelako bere irakasgaiarekin lotu ere egiten. Eta horrela ia irakasgai guztiekin»

esaterako, edota emakumezko zein gizonezkoen itxurari buruzko mitoak. «Pornografia sexuaren zientzia fikzioa da», dio Marcosek, serio. Azaltzen du nola gazteei argi utzi behar zaien ez dela «inolaz ere egiazkoa» ordenagailuan aurki dezaketen hori. «Ez da txarra pornografia kontsumitzea, baldin eta jakiten badugu zer den benetan ikusten ari garena». «Eskandalizatzeaz harago» joan behar du sexu hezkuntzak, dio Ruiz de Lezanak. «Saiatzen gara egunerokotasunean gerta daitezkeen horiek normaltasunez tratatzen eta azalpen bat ematen».

ESKAINITZA ANITZA

Formakuntzaz gain, beste hainbat zerbitzu ere eskaintzen dituzte Emaize Sexologi Zentroan; sexu eta bikote terapia, eta sexu aholkularitza, besteak beste. Aholkularitza zerbitzua eskaintzeari duela hiruzpalau urte ekin zioten. Marcosek nabarmendu duenez, «estatistikarik ez» duen arren, 25-30 urte arteko «gizon asko» hurbiltzen dira laguntza eske, emakumezkoekin harremantzeko ezintasuna dela medio. «Arazorik ez duten pertsonak dira, lagunak dituztenak eta sozialki erabat gizarteratuta daudenak. Baina, apenas duten gaitasunik emakumezkoekin harremanetan sartzeko». Beldur kontua dela dio sexologoak, eta horri begira, gaitasunak sendotze aldera, teknologia berriak ere «oso lagungarri» izan daitezkeela.

Bestetik, terapietarako dagokienez, batez ere «desira falta» eta «sare sozialek eragindako arazoak» tratatzen dituzte. Sareak aipatzean, Whatsapp aplikazioaren erabilera eratorritako «krisiak» nabarmenduko lituzkete Emaiz zentroko kideek. Baina ez dute nahi «inolaz ere» Internetek izan dezakeen kutsu negatibo hori indartu. «Erabileraren nondik norakoak lantzean dago gakoa», berresten dute behin eta berriro.

«Heziketa indartu, askatasunez hitz egin eta tabuak apurtu». Helburu horiek erdiesteko lanean jarraituko dute aurrerantzean ere Emaizen.

TEKNOLOGIAREN ARRISKUAK ETA AUKERAK

Datu ofizialik eta estatistikarik ez dagoen arren, psikologia kontsultetan gero eta presentzia handiagoa hartu omen dute azken urteotan sare sozialek eta eskuko telefonoen zerbait aplikaziok, Whatsapp arrakastatsuek bereziki. Aditu batzuen esanetan tresna berri horiek ez dute hainbeste aldatu pertsonen harremantzeko modua, baina joera batzuk areagotu egin dituzte, kontrolarena kasu.

Whatsapp aplikazioa, esaterako, kontrolerako modu zorrotza bihurtu da. «Duela ordubete idatzi diot mezu bat, irakurri du eta ez dit erantzun. Zergatik? Zertan ari ote da? Zeinekin?». Bikote harreman askoren krisietan omen dago Whatsapp aplikazioa. Izan ere, sare sozialek eta teknologia berriak tarteko, normaltzat jotzen da une oro konektatuta egon beharra, bai lanagatik bai bizitza pertsonalagatik. Eta tresnok kontrolerako bitarteko eraginkorrak direnez, bikote harremanetan kontrol beharra duenak badauka nola ase bere ezina. Kontrolatzaileak orain bezala lehen bazeuden, baina lehen ez zuten Whatsapp aplikazioa eta beste bide batzuk

erabiltzen zituzten. Adituen esanetan, «duela hamar urte bikotearen poltsa edo kartera miatzen zen informazio bila. Orain, telefonoa. Moduak aldatu dira, baina mamia lehengo berdina da. Orain metodoak errazagoak dira».

Bestetik, bikotetik kanpoko harreman asko sare sozialetan bistaratzen dira. Norberaren bizitza pertsonaleko kontuak sarean zintzilikatzea erabat normala bihurtu da, eta, maiz, ahaztu ere egiten da pareta publiko batean ari zarela zure bizitzaren parteak erakusten. Eta akaso horietako batzuk ezkutuan nahi zenituela.

Teknologia berriek, baina, abantailak ere badituzte. «Noizean behin mezutxo bat bidal diezaiokezu bikotekideari zenbat maite duzun esanez. Horrelakoek harremana sendotzen dute», ematen dute aholkua adituek.

Bestetik, Internet sexu aniztasunaren aldeko tresna ere bada, baldin eta ondo erabiltzen bada. «Zure praktika sexual berdinak dituen jendea ezagut dezakezu eta ez zarela piztia arraro bat sentitu. Normalizazio tresna garrantzitsua da», nabarmendu dute.

Titular batek ez dioena

Koldo Sagasti

Iragan astean kolono israeldarrek 18 hila labeteko haur bat erail zuten, bizirik kiskalita, Zisjordaniako Duma herrian. Connecticuteko eskola batean edota Parisko egunkari batean hildakoek bezala, jaio berri palestinarrak ere izena zeukan: Ali Dawabsha; eta gurasoak, eta anaia. Horiek ere, larri zauritu zituzten israeldarrek oldarraldi ankerrean. Erasotzaileak, berriz, eragozpen handirik gabe itzuli ziren euren ondoko bizilekura, Maale Efraim koloniarra, atzean, biktimen etxeko paretetan, lelo mesianiko bat idatzirik utzita: “Bizitza luzea Mesia Erregeari”.

Gertakariaren ostean Benjamin Netanyahu berak gaitzetsi egin du ekintza te-

rrorista, horrela, modu generikoan, miss lehiaketetako hautagaiek munduan bakea desiratzen duten bezala, erailketan duen erantzukizuna zurituko duelakoan. Aliren hiltzaileak Israelgo Administrazioak sustatutako eta sustengatutako kolonia bateko biztanleak dira, Zisjordaniako kolonizazio estrategiaren abangoardia.

Hobari fiskal oparoak dituzte Israelgo Estatuaren partetik, okupazioaren lehengo lerroan izateagatik; babes militarra eta armak nahierara erabiltzeko baimena; bestelako israeldarrek baino hamar aldiz gutxiago ordaintzen dute uraren fakturagatik; azpiegiturak eta errepide sare pribatua dute Estatuaren kontura... ez dira te-

rrorista zoro bakartiak, Tel Aviveko bulego batean diseinatutako bide orri bat gauzatzearen arduradunak baizik. Eta terroristak badira, elikatzen dituen Estatua bera terrorista delako da.

Horregatik guztiagatik da bereziki gaitzesgarria “El Pais” egunkariak albisteari eskainitako titular epela: «Ume palestinar bat hil da eraso batean». Haur palestinarra ez dira berez hiltzen, erail egiten dituzte; eta hilketaren erantzulea ez da “eraso bat”, baizik eta eraso hori burutu duten kolonoak eta kolonizazio estrategia diseinatu eta sustatu duten arduradun politikoak. Titularrak asko uzten du esateke... eta dena esaten du. •

Erantzi

Mirari Martiarena

Ez naiz inoiz hondartzazalea izan. Edo behintzat hori sinestarazi izan diot nire buruari. Ez naiz inoiz eguzkizalea izan. Edo behintzat aitzakia hori erabili izan dut askotan. Inguaruak, telebistak, publizitateak... sinestarazi zidaten umetan gizona egoteagatik nire gorputza ez zela inon eta inori erakusteko modukoa. Ordutik beti ibili naiz tapatu, tapatu eta tapatu. Eta inork ez dit irakatsi ikasitako mezu horiek desikasten.

Gizenago edo argalago egon izan naiz, baina beti moxtaka edo, behin medikuak bota zidan bezala, “potolita”. Tripa, titiak, izterrak... handik eta hemendik nola disimulatu pasa dut bizitza erdia baino gehia-

go, nire gorputza gorrotatu eta nazka sentitzeraino. Kolore beltzeko jantziak dira nire armairuan zerbaitegatik nagusi: nire gorputza estilizatu edo argaltzeko. Berriz ere tapatu, tapatu eta tapatu.

Baina ikasi dut nire lehen etxea nire gorputza dela. Nire mailegu eta hipoteka garrantzitsuenak berarekin ditudala, ez dudala berarekin zorretan egon nahi. Nire gorputzarekiko interesak neronek zaindu behar eta nahi ditut. Ez dut beste gorputzik eta bertan biziko naiz hil arte. Ikasi dut lotsekin eta konplexuekin ez noala inora. Eta agian horregatik hasi naiz aurtan hondartzara edo igerilekura lasai joaten. Bikini koloretsu bat erosi dut lehen aldiz eta uste

baino erabilera handiagoa ematen ari naitzaio. Ikasi dut hondartzazalea izan naitekeela; eguzkia ez dudala baserriko belarrak ontzerako garaian bakarrik hartu beharrik, eta, nahiz eta eguzkitan egoteko sugandila sen hori ez izan, gustura egon naitekeela.

Urtetan nire gorputza estaltzeko erabilitako aitzakiak albo batera utzi ditut, nahi gabe nire buruari erantsitako zamak bidean utziz. Oraindik arropa beltz ugari dut armairuan, baina hori ere pixkanaka aldatzen ari naiz. Nire etxea jantzi eta apaintzen ikasten ari naiz, nire gorputza maitatzen, izan nahi dudana izan eta gustura bizitzeko. Lotsak eta konplexuak erantzi ditut gehiago ez janzteko. •

Txelo Ruiz Vazquez

EHUko Informatika Fakultateko irakasle eta ikerlaria

Haririk gabe... Edonon...

Haria eta airea. Hasierako telefonoak sortu zirenean, kableak edo kobrezko hariak behar ziren aparatuak haien artean konektatzeko; eta zentralitak, telefonoen arteko komunikazioak harien bidez bidertzeko. Hala, hiri, herri eta landa eremuetan lanak egin behar izan zituzten beharrezko hari guztiak luzatzeko, telefonoak ugaltzearekin batera. Eta hariei eusteko zutoinak ere ugaltzen hasi ziren: egurrezkoak, porlanezkoak...

Irratia eta telebista sortu zirenean, airean zehar bidaiatzen zuten uhin elektromagnetikoak erabiltzen ziren entzule eta ikusleen gailuetaraino iristeko. Eta antenaz josi zituzten eraikinen teilatuak; eta mendietan ere jarri zituzten, airetik bidaiatzen zuten seinaleen hedapenari laguntzeko. Halako batean, baten batek komunikabide haien funtsa aldatzea posible zela pentsatuko zuen, eta etorkizunari begira esango zuen: «Airetik doana, haritik joango da; eta haritik doana, airetik joango da».

Horrela, komunikabideen iraultzari ekin zioten, eta egun ohikoa bihurtu dena sortu zen: hari bidezko telebista eta haririk gabeko telefonoak. Gaur egun, aukera guztiak ditugu erabilgarri eta bakoitzak ditu bere abantaila eta desabantailak. Era berean, ordenagailuak sareetan konektatzeko aukera ere bikoitza da: kable bidez (haritik) edo haririk gabe (airetik), wifi edo bluetooth bidez adibidez.

Informazioa eta energia. Baina hori guztia datuen edo informazioaren komunikazioaren ingurukoa da, hau da, datuak edo informazioa (soinuak, irudiak) dira harien bidez transmititzen direnak. Eta zer gertatzen da energiarekin? Izan ere, tramankulu elektriko edo elektroniko guztiek energia behar dute funtzionatzeko, hau da, energia elektriko hornitu edo “elikat” behar ditugu!

Horretarako ere bi aukera ditugu: kable baten bidez konekta ditzakegu aparatuak argindarra ematen duen entxufe batera, edo bateria bat sar dezakegu aparatuan bertan. Garbi dago baterien erabilpenari esker lortu dela aparatu asko eramangarriak izatea. Baina, horretarako, baterien inguruan hobekuntzak egin behar izan

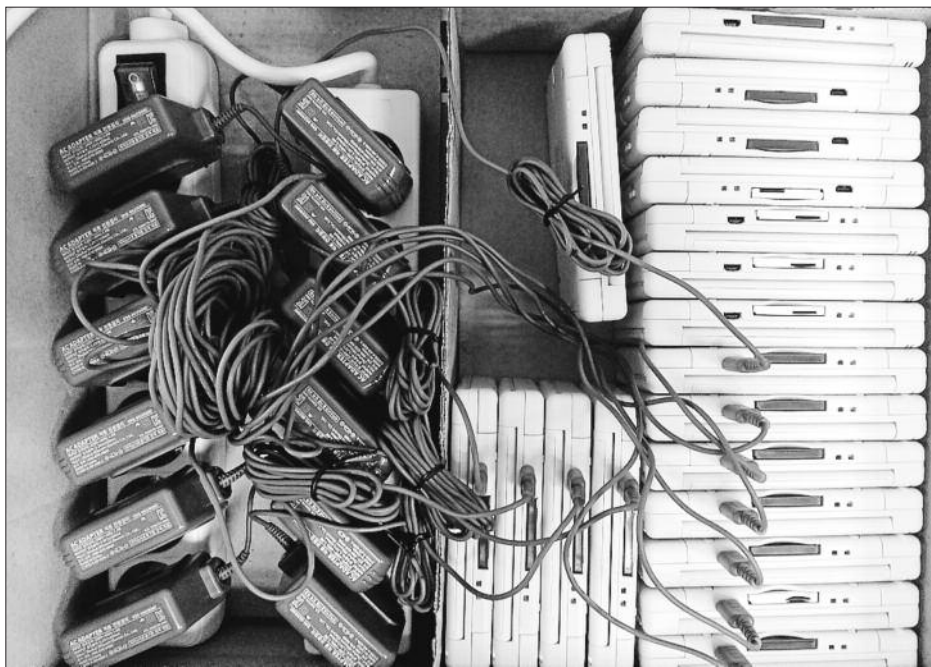
dira industrian. Alde batetik, baterien tamaina gero eta txikiagoa izatea lortu da, eta, bestetik, haien ahalmena mantendu edo handitu da.

Bateria baten ahalmena (miliAmpere x ordu –mAh– edo miliWatt x ordu –mWh– unitateetan eman ohi dena) zuzenki erlazionatuta dago bateriak metatzen duen karga elektrikoarekin, eta kontsumitzen den kargaren alderantzizko proportzionala da kargak iraungo duen denbora: zenbat eta handiagoa izan aparatuaren kontsumoa, hainbat eta denbora gutxiago iraungo du bateriaren kargak. Hala ere, gero eta gehiago eskatzen diegu bateriei. Esate baterako, sakelako telefonoak gero eta adimentsuagoak dira, eta horrek berekin dakar energia gehiago behar izatea funtzionatzeko. Hori dela eta, baterien kargak gero eta gutxiago irauten du eta... zer egin behar dugu bateriarik gabe gertatzen garenean edo, hobe esanda, bateria kargarik gabe geratzen denean? Bada, entxufe bat bilatu eta, kablea duen kargatzailea erabiliz, bateria entxufatu eta kargatzen jarri. Hortaz, une horretan eramangarritasuna galdu dugu, entxufe bati lotuta egongo garelako. Are gehiago, gauden tokian agian ez da entxuferik

egongo, eta hor hasiko dira komeriak. Horregatik, kargatzaile arinak ari dira merkaturatzen, entxufearen beharrik ez dutenak: aparatuaren bateria kargatzeko bateria eramangarriak dira, etxean kargatzen direnak eta poltsan erabat kargatuta eramango ditugunak behar ditugunean erabiltzeko.

Beste aldetik, bateriak erabat kargatzeko behar den denbora ez da txantxetakoa. Oraingo pentsaezina da bateria bat kargatzea denbora laburrean; ordu batzuk behar dira gutxienez. Ikertzen ari dira hori hobetzeko amoz, eta publizitatean ikus daiteke batzuek esaten dutela haiek egin dako bateria 10 minutu inguruan kargatzen dela erabat. Baina oraingo ez daude salgai halako bateriak.

Energia airean? Askok hasi dira pentsatzen posible izan daitekeela bateriak airetik kargatu ahal izatea, energiaren wifi moduko bat sortuz. Izan ere, eremu elektromagnetikoz inguratuta gaude eta hortik energia elektriko erauz daiteke. Ziur aski, hori izango da arlo honetan ikusiko dugun hurrengo “iraultza”. Epe laburrean ez du ematen sistema komertzialik izango denik, baina epe ertainean agian bai. •

Haririk gabeko garaian, entxufearekiko menpekotasun handia dugu energia lortzeko.

GAUR8

BEHATXUL[]TIK

Juantxo EGAÑA

EULALIA ABAITUA ALLENDE-SALAZAR. EUSKAL MUSEOA. BILBO

EULALIA ABAITUAK ARGAZKITAN KONTATUAK

Eulalia Abaitua (1853-1943) bilbotarra Euskal Herriko argazkilaritzan aitzindaritzat hartua da. Bigarren Gerra Karlista hastearekin bat senarrak eta biek Liverpoole-ra alde egin zuten eta bertan ikasi zituen argazkilaritza teknika desberdinak. Argazki kamerak ere han erosi zituen. Behin gerra amaituta eta Bilbora bueltan, etxeko sotoan jarri zuen argazki laborategia. Bere obra, 2.500 irudi inguru, XIX. mende bukaeran eta XX. mende hasieran gauzatu zuen. Ikusten denez, bere argazkiak aurrez prestatuak dira eta berak kokatzen ditu pertsonaiak kamera aurrean, dena bere tokian. Familia giroa, egunerokotasuna, emakumearen lana... Abaituaren begiratuak asko kontatzen du.